دیدێکی ڕەخنەیی بۆ کتێبی_ کورد لە دیدی سوێدییەکانەوە ... سەدیق سەعید ڕواندزی

زۆرجار ڕێککەوتووە، ناونیشانی وتارێك یاخود کتێبێك، سەرنجمان ڕادەکێشێتو لەو ڕوانگەیەشەوە، دەچینە نێوکتێبەکەو دەیخوێنینەوە. لە هەندێ کاتدا، ناونیشانەکان جوانو واتادارنو لە هەندێ کاتیشدا، ناونیشانێکی سادەو ئاسایین. بەڵام ئەوەی لێرەدا گرنگە ئەوەیە، کە ناویشان، کلیلی کردنەوەی هەر دەقێکەوسەرەتاو دەسپێکی گرنگو سەرنج ڕاکێشە، بۆ ئەوەی خوێنەر کتێبەکە بخوێنێتەوە. زۆرجار ڕووبەڕووی ناونیشانی وادەبینەوە، کە خوێنەر سەرسام دەکاتو حەزدەکات لە زووترین کات کتێبەکە بخوێنێتەوە. کاتێکیش دەست بە خوێنەوە دەکەین، دەبینین کتێبەکە لە ئاست ئەو ناونیشانە گەورەیە نییە کە بۆی دانراوە. ناوەڕۆکێکی سادەو ساکاری هەیە. کورد لە دیدی سوێدییەکانەوە، ناونیشانی کتێبێکە، کە کاوە ئەمین ئامادەی کردووەو ناوەندی توێژینەوەی مێژوویی جەمیل ڕۆژبەیانی لەوماوانەی ڕابردوودا،چاپی کردووە. خوێنەر کەئەوناونیشانە دەبینێت، بیری بۆ ئەوە دەچێت کە ئەو کتێبە، لێکۆڵینەوەیەکی سیاسیو سۆسیۆلۆژیو فەرهەنگییە، کە تیایدا سوێدییەکان لە بارەی کوردەوە نووسیویانە. یاخود دیدی فیکریو ڕەخنەییو کلتووری سوێدییەکانە بۆ جالیەی کوردوئاوێتەبوونی تاکی کوردییە، وەك تاکێکی ڕۆژهەڵاتی لە گەڵ کلتووری وڵاتێکی خۆرئاوادا.

کەچی کە کتێبەکە دەخوێنینەوە، دەبینین بە پێچەوانەوەیە. ناوەڕۆکی ئەو کتێبە، زنجیرە چاوپێکەوتنێکە لەگەڵ چەند کەسایەتییەکی سیاسیو ئەکادیمیو حزبیوئایینی، کە دۆستی کوردنو نووسەر لە میانەی چاوپێکەوتنیاندا، لەو کتێبەدا کۆی کردوونەتەوە. ئەوەی جێگەی سەرەنجە،بە شێکی زۆری وەڵامی ئەو کەسایەتیانەو هەڵسەنگاندیان بۆ نەتەوەی کورد، وەك گەلێکی بێ دەوڵەت، هیچ پەیوەندیان بە ئێستای ئەزموونی کوردیو دۆخی سیاسیو کارگێڕیو ئابووریانەی هەرێمی کوردستانەوە نییە. بەڵکو زۆربەیان پەیوەندیان بە ڕووداوەکانی ساڵانی شەستو شۆڕشی ئەیلولو کارەساتەکانی گەلی کوردەوە هەیە، لە هەشتاکانی سەدەی ڕابردوودا.

نازانم ئەو وەڵامو پرسیارانە، چ پەیوەندیان بەخوێنەری کوردو

تاکی کوردەوە هەیە لە ئێستادا؟ ئەگەر خوێنەرێکی کورد مەبەستی بێت لە بارەی شۆڕشی ئەیلولەوە زانیاریی هەبێت، پێویست بەوە ناکات لە دەمی بەساڵاچووێکی سوێدیەوە بیزانێت.چونکە ئەوەندە سەرچاوە هەیە، لە بارەی ڕووداوەکانی ئەو سەردەمە، کە خوێنەری کورد بە ئاسانی دەتوانێ لێکۆڵینەوەیان لەبارەوە بکات. هەر بۆنموونە:دووبەرگ لە کتێبەکەی مام جەلال، گێڕانەوەی مێژووی نزیکەی هەفتا ساڵی سەدەی ڕابردووە. خۆشی وەك سیاسییەك لە نێو ڕووداوەکان دابووە. لەلایەکی ترەوە،ئامادەکاری کتێبەکە، هەندێك پرسیاری ئاراستەی ئەو کەسایەتییانە کردووە، کە هیچ پەیوەندییان بەکوردو دیدی سوێدیەکانەوە بۆ کورد نییە.بۆنموونە پرسیاری ئەوەیان لێدەکات، ژنەکەت ناوی چی بوو؟ کەی یەکترتان ناسی؟ بە خۆشەویستی بوو ؟ زەماوەندەکەتان چۆن بوو؟ یاخود پرسیاری کێشەی فەلەستینو ئسرائیلیان لێدەکات.

یاخود باسی قڕکردنی جووەکان دەکات لە سەر دەستی نازییەکانەوە.نازانم ئەو پرسیارو سادەو نابابەتییانە چ پەیوەندییان بە کوردو خوێنەری کوردەوە هەیە؟ ئەو دیدەسادەو ساکارانە، هیچ بایەخێکیان لە ڕووی سیاسیو کلتوورییەوە بۆ کورد نییە. وێڕای ئەمەش ئەگەر لەناوەڕۆکی وەڵامەکانی ئەو کەسایەتییانە بڕوانین، دەبینین هەندێکیان زانیارییەکی ئەو تۆیان لە بارەی کوردەوە نییە. بۆنموونە: لە لاپەڕە 119دا، ئامادەکاری کتێبەکە دەربارەی ئۆلف پالمە پرسیار لە یەکێکیان دەکات، ئەویش لەوەڵامدا دەڵێت:(من خۆم هیچ کاتێك دەربارەی کوردەکان قسەم لەگەڵ پالمە نەکردووە). بەهەمان شێوە لەلاپەڕە 174دا پرسیار لە بارەی ئێجەلانەوە دەکات. ئەویش لە وەڵامدا دەڵێت:(زۆرشت لەبارەی ئێجەلانەوە نازانم!). دیسانەوە لە لاپەڕە 184دا پرسیار لە بارەی تۆمەت بارکردنی کورد لە کوشتنی ئۆلف پالمە دەکات،ئەویش لە وەڵامدا دەڵێت: (نازانم بۆچی کوردییان تۆمەتبارکرد).ئەگەر کەسێك ئاگاداری کێشەی کورد بێت، دەبێ بزانی بۆ ئەو تۆمەتەیان بڕداپاڵ کورد.

لە شوێنێکی دیکەش پرسیار لە یە کێکیان دەکات، ئەویش دەڵێت:(تا ئێستا سەردانی کوردستانم نەکردووە). بێگومان ناونیشانی ئەو کتێبە، زۆر لە ناوەڕۆکەکەی گەورەترە. دیدی سوێدیەکان، مەبەست هەموو گەلی سوێدە. بۆیە دەبوو ئامادەکاری کتێبەکە ناونیشانی(کورد لە دیدی چەند کەسایەتییەکی سوێدیەوە) بۆ کتێبەکەی دانابا. یاخود نووسەر لە بڕی پرسیارکردن لە بارەی هەندێك بابەتی لاوەکیو

ساده، ده‌یتوانی پرسیاری ئه‌زموونی حوکمرانیه‌تی کوردی‌ودیموکراسیه‌تو دیدی سوێدیه‌کان بۆ حوکمڕانی کورد بکات. ده‌یتوانی پرسیاری ئاوێته بوونی مرۆڤی کورد له گه‌ڵ گه‌لی سوێدی بکات. پرسیار له باره‌ی به‌ریه‌ککه‌وتنی کلتووره‌کان بکات. یاخود بۆ به‌شێکی زۆری مرۆڤی کورد که ده‌چنه‌خۆر ئاوا، ناتوانن ئه‌و ئه‌قڵیه‌ته ڕۆژهه‌ڵاتییه له خۆیان دابماڵن، که‌له ڕۆژهه‌ڵاته‌وه پێی گۆشکراون.

ده‌بوو له باره‌ی کلتوور، زمان، ناسنامه، ئۆپۆزسیۆن‌و حوکمڕانیه‌تی کوردی‌و چه‌ندین بابه‌تی دیکه‌ی مێژوویی‌و کلتووری فه‌رهه‌نگی، دیدی سوێدیه‌کانی بۆ کورد شیبکردایه‌ته‌وه. نه‌ك پرسیاری ڕووداوێکی ساڵانی شه‌ستییان لێبکات. که بۆ خوێنه‌ری کورد له ئێستادا کۆنبوون‌و بوونه‌ته به شێك له مێژوو، بایه‌خیان نه‌ماوه.منی خوێنه‌ر کارم به ژیانی تایبه‌تی‌و که‌سی ئه‌و که‌سایه‌تییانه چییه. وێرای هه‌موو ئه‌و سه‌رنجانه‌ش، کتێبه‌که له ڕووی زمانه‌وانی‌و ڕێنووس‌و هه‌ڵه‌ی چاپ، چه‌ندین که‌م‌و کورتی‌و هه‌ڵه‌ی تێدایه. وشه هه‌یه به‌چوارجۆری زمانه‌وانی جیاواز نووسراوه. وه‌ك:(حکومڕانی_حوکومڕانی_ حووکومڕانی_حوکوڕانی).

هاوکات چه‌ندین هه‌ڵه‌ی زمانه‌وانی دیکه‌ش هه‌ن، که ئاماژه به هه‌ندێکیان ده‌ده‌ین. لا52 نووسراوه(مه‌سحین)ڕاستکردنه‌وه(مه‌سیحی)لا55 نووسراوه(بوخوادی)ڕاستکردنه‌وه(به‌خوای)لا68 نووسراوه(شه‌قڵاوا)ڕاستکردنه‌وه(شه‌قڵاوه)لا72 نووسراوه(داکێکێی)ڕاستکردنه‌وه(داکێکی)لا78 نووسراوه(حه‌مدید)ڕاستکردنه‌وه(حه‌مید)لا80 نووسراوه(وگت)ڕاستکردنه‌وه(گوت)لا121 نوسراوه(به‌کارلێس)ڕاستکردنه‌وه(به‌کالێریێس)لا129 نووسراوه(سه‌فر)ڕاستکردنه‌وه(سه‌فه‌ر)لا148 نووسراوه(ته‌ماشی)ڕاستکردنه‌وه(ته‌ماشای)لا189 نووسراوه(ته‌موز)ڕاستکردنه‌وه(ته‌مموز). که ئه‌گه‌ر خوێنه‌ران کتێبه‌که بخوێننه‌وه ڕه‌نگه درك به زۆر هه‌ڵه‌ی دیکه‌ش بکه‌ن.

په‌راوێز/ کورد له دیدی سوێدیه‌کانه‌وه/ ئاماده‌کردنی کاوه ئه‌مین_ بڵاوکراوه‌ی ناوه‌ندی توێژینه‌وه‌ی مێژوویی جه‌میل ڕۆژبه‌یانی/ ساڵی 2017.